

Grzegorz Szklarczyk

**MARTIN GROSSE HÜTTMANN, MATTHIAS CHARDON,
SIEGFRIED FRECH (HRSG.): „DAS NEUE EUROPA”,
WOCHENSCHAU VERLAG, [SCHWALBACH/TS., 2008]**

„Das neue Europa“ [pol. Nowa Europa] to publikacja zbiorowa składająca się z trzydziestu obszernych artykułów naukowych niemieckich autorów, które poświęcone są krajom sąsiednim Unii Europejskiej. Redaktorzy publikacji Martin Große Hüttmann, Matthias Chardon, Siegfried Frech reprezentują różne ośrodki badawcze i instytucje naukowe z różnych części Niemiec, co pozwoliło im zebrać najbardziej interesujące i w mojej ocenie reprezentatywne dla niemieckiej nauki opinie.

Celem publikacji jest przedstawienie i omówienie różnorodnych, najnowszych możliwości współpracy Unii Europejskiej z krajami jej bliskiego sąsiedztwa. Autorzy omawiają zatem Europejską Politykę Sąsiedztwa (EPS), Partnerstwo Euro-Śródziemnomorskie, koncepcję partnerstwa strategicznego UE z Rosją, a także model współpracy UE z Norwegią i Szwajcarią. Publikacja obejmuje również artykuły mówiące o efektach ostatniego rozszerzenia UE o kraje Europy Środkowo-Wschodniej, a także o perspektywie członkostwa Turcji w UE. Można zatem stwierdzić, że publikacja zaadresowana jest do szerokiego grona odbiorców, którzy interesują się stosunkami zewnętrznymi Unii Europejskiej, choć najwięcej miejsca poświęcone jest tematyce relacji Unii Europejskiej w stosunku do jej „europejskich sąsiadów na wschodzie”. Termin ten jest charakterystyczny dla autorów niemieckich i używany jest w opozycji do krajów położonych w Afryce Północnej, zwanych „sąsiadami Europy”.

W pierwszym artykule publikacji Kai-Olaf Lang, ekspert ds. Europy Środkowo-Wschodniej w berlińskiej Fundacji Nauka i Polityka (Stiftung Wissenschaft und Politik) stwierdza, iż Europejska Polityka Sąsiedztwa odbierana jest w grupie nowych państw członkowskich UE jako przygotowanie dla pełnego członkostwa w UE jej europejskich sąsiadów na wschodzie, a nie jako alternatywa dla członkostwa, jak chcą przeciwnicy dalszego rozszerzenia UE w gronie starych państw członkowskich.

W podobny sposób wypowiada się dr Iris Kempe – ekspert ds. Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w monachijskim Centrum Stosowanej Analizy Polityki (Centrum für angewandte Politikforschung). Zwraca ona uwagę na to, iż celem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa jest: 1. uniknięcie tworzenia się nowych linii podziału w Europie, 2. umacnianie bezpieczeństwa i stabilności w krajach bliskiego sąsiedztwa UE oraz 3. przeniesienie części dorobku prawnego UE do krajów sąsiedzkich, ale bez możliwości instytucjonalnego włączenia tych państw w proces integracji europejskiej. Jednakże po sukcesie tzw. „Pomarańczowej rewolucji” na Ukrainie, część postulatów Europejskiej Polityki Sąsiedztwa została spełniona i powstała pilna potrzeba określenia nowych zachęt dla Ukrainy, aby w swym dalszym rozwoju podążała w kierunku Unii Europejskiej. Obecnie Polska, Litwa oraz Niemcy tworzą swoistą koalicję w łonie UE na rzecz oddzielenia państw wschodniego sąsiedztwa od grupy państw Śródziemnomorskich i stworzenia dla europejskich sąsiadów na wschodzie nowego instrumentu politycznego. Obecnie nie ma jednakże jednomyślności na temat, czym taki instrument miałby być. Wyrażna jest różnica stanowisk pomiędzy Polską i Litwą a Republiką Federalną Niemiec i Komisją Europejską. Polska i Litwa traktuje wschodnich sąsiadów UE jako potencjalnych członków Unii Europejskiej. Rząd RFN prowadzi politykę rozróżniania w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa pomiędzy „sąsiadami Europy” a „europejskimi sąsiadami”, natomiast Komisja Europejska chciałaby utrzymać równowagę pomiędzy wymiarem południowym a wymiarem wschodnim EPS.

Dr Barbara Lippert, wicedyrektor Instytutu Polityki Europejskiej w Berlinie i wykładowca na Uniwersytecie Humboldt’a, szczegółowo analizuje w swoim artykule rozwój Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, od momentu jej powstania, aż po perspektywę jej rozwoju w najbliższych latach. Punktem wyjścia dla jej rozważań jest jednak stwierdzenie, iż nowa polityka dla wschodnich sąsiadów UE nie będzie w sposób wyraźny zawierać żadnej perspektywy członkostwa tych krajów w Unii Europejskiej. Komisja Europejska podkreśla fakt, iż Europejska Polityka Sąsiedztwa i proces rozszerzania UE to dwie różne sprawy. Nowa polityka europejska w stosunku do wschodnich sąsiadów może być zbudowana wokół dwóch koncepcji – albo koncepcji pogłębionej strefy wolnego handlu, albo koncepcji stworzenia w Traktacie Konstytucyjnym nowej formy prawnej, które dawałoby krajom sąsiedztwa coś więcej niż strefa wolnego handlu, a mniej niż pełne członkostwo. Pierwsza koncepcja strefy wolnego handlu uzależniona jest od spełnienia przez kraje wschodniego sąsiedztwa kryteriów członkowskich w Światowej Organizacji Handlu. Wzorem dla tej koncepcji będą struktury funkcjonowania Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Decyzja w sprawie przyszłości polityki UE wobec wschodnich sąsiadów jeszcze nie zapadła i będzie uzależniona od wielu czynników zewnętrznych, takich jak: stosunek Rosji do tychże projektów, sytuacja polityczna w regionach sąsiedzkich i oczywiście dalszej woli partnerów – UE i krajów sąsiedzkich.

Publikacja „*Das neue Europa*” wydawnictwa Wochenschau Verlag jest z wielu względów godna polecenia i uwagi. Mimo iż nie zawiera odniesień do najnowszej polsko-szwedzkiej „Inicjatywy Partnerstwa Wschodniego” pozwala czytelnikowi na zrozumienie i zapoznanie się z zagadnieniem współpracy Unii Europejskiej

27 państw członkowskich z sąsiadami UE w Europie i poza nią. Co więcej publikacja prezentuje poglądy wybitnych ekspertów niemieckiej nauki na temat współpracy UE ze wschodnimi sąsiadami, który jest szczególnie ważny w Polsce. Daje to możliwość skonfrontowania własnych poglądów z poglądami badaczy niemieckich i wyrobienia sobie własnej opinii na temat możliwości współpracy Polski i Niemiec w ramach UE na rzecz zbliżenia Ukrainy, Mołdowy, Białorusi do Unii Europejskiej.